Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (седми състав)

4 октомври 2024 година*

„Преюдициално запитване — Съдебно сътрудничество по гражданскоправни въпроси — Съдебна компетентност и изпълнение на съдебни решения по граждански и търговски дела — Регламент (ЕС) № 1215/2012 — Член 1, параграф 1 — Приложно поле — Граждански и търговски дела — Понятие — Производство за заместване на съгласието на ответника за предаване на вещ от съдебно съхранение, иззета от органите на наказателното производство — Член 8, точка 2 — Друго производство на трета страна — Понятие „трета страна“

По дело C-494/23 [Mahá] [i]

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Nejvyšší soud (Върховен съд, Чешка република) с акт от 7 юни 2023 г., постъпил в Съда на 3 август 2023 г., в рамките на производство по дело

QE,

IJ

срещу

DP,

EB,

СЪДЪТ (седми състав),

състоящ се от: F. Biltgen (докладчик), председател на състава, N. Wahl и M. L. Arastey Sahún, съдии,

генерален адвокат: M. Campos Sánchez-Bordona,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

* Език на производството: чешки.

[i] Името на настоящото дело е измислено. То не отговаря на действителното име на нито една от страните в производството.

като има предвид становищата, представени:

– за германското правителство, от J. Möller, M. Hellmann и J. Simon, в качеството на представители,

– за Европейската комисия, от S. Noë и K. Walkerová, в качеството на представители,

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 1, параграф 1 и на член 8, точка 2 от Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 351, 2012 г., стр. 1).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между, от една страна, QE и IJ, двама чешки граждани, и от друга, DP и EB, двама френски граждани, по повод на предаване на превозно средство, закупено от QE и IJ, от съдебно съхранение.

Правна уредба

Правото на Съюза

Брюкселската конвенция

3 Дял I от Конвенцията от 27 септември 1968 година относно компетентността и изпълнението на съдебните решения по граждански и търговски дела (ОВ L 299, 1972 г., стр. 32; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 10, стр. 3, наричана по-нататък „Брюкселската конвенция“) гласи:

„Настоящата конвенция се прилага при граждански и търговски дела, независимо от естеството на съда или правораздавателния орган.

[…]“.

Регламент (ЕО) № 44/2001

4 Член 1, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 12, 2001 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 3, стр. 74), в сила до 9 януари 2015 г. и отменен с Регламент № 1215/2012, предвижда:

„Настоящият регламент се прилага по граждански и търговски дела, независимо от естеството на съда или правораздавателния орган. Той не обхваща, по специално, данъчни, митнически или административни дела“.

Регламент № 1215/2012

5 Според съображение 10 от Регламент № 1215/2012:

„В приложното поле на настоящия регламент следва да се включват всички основни граждански и търговски дела с изключение на някои ясно определени дела, […]“.

6 Член 1, параграф 1 от този регламент гласи:

„Настоящият регламент се прилага по граждански и търговски дела, независимо от естеството на съда или правораздавателния орган. Той не обхваща, по-специално, данъчни, митнически или административни дела, нито отговорността на държавата за действия или бездействия при упражняването на държавна власт (acta iure imperii)“.

7 Член 8 от посочения регламент предвижда:

„Срещу лице с местоживеене в държава членка може също така да бъде предявен иск:

[…]

2. като трета страна по дело за поръчителство или гаранция или в друго производство на трета страна, в съда, сезиран с първоначалното дело, освен ако тези производства са образувани единствено с цел това лице да бъде отклонено от подсъдността на съда, който би бил компетентен по неговото дело;

[…]“.

8 Според член 26, параграф 1 от същия регламент:

„Извън компетентността, която произтича от други разпоредби на настоящия регламент, компетентен е този съд на държава членка, пред който се яви ответникът. […]“.

Чешкото право

Закон № 141/1961 г. за съдебното наказателно производство (Наказателно-процесуален кодекс)

9 Член 80, алинеи 1 и 3 от zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) (закон № 141/1961 за съдебното наказателно производство (Наказателно-процесуален кодекс) предвижда:

„(1) Ако вещ, която е била предадена или иззета, вече не е необходима за целите на по-нататъшното производство и ако конфискуването или изземането не са възможни, тя се връща на лицето, което я е предало, или на това, от което е взета. Ако друго лице предяви право върху нея, вещта се връща на лицето, чието право върху нея не е под съмнение. При съмнение вещта се дава за съхранение, а на лицето, което предявява право върху нея, се указва да предприеме действия по реда на гражданското право.[…]

[…]

(3) Посоченото [в алинея 1] решение се взема от председателя на състава, или в рамките на досъдебното производство от прокурора или от силите на реда. […]“.

Закон № 99/1963 за гражданското производство

10 Член 88, буква d) от zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (закон № 99/1963 за гражданското производство) гласи:

„Вместо общия съд […] съдът, пред който е висящо производството по съдебно съхранение, е компетентен да разгледа спора, ако става въпрос за решение, което задължава страната, възразила срещу предаването на съхраняваната вещ на заявителя, да даде съгласието си за това“.

Закон № 292/2013 за отделните съдебни производства

11 Дял IV, глава първа от zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (закон № 292/2013 за отделните съдебни производства) е озаглавен „Производство по съдебно съхранение“. Той включва по-специално членове 298 и 299.

12 Член 298, параграф 1 от посочения закон, озаглавен „Предаване след съхранение“, гласи:

„Съдът предава съхраняваната вещ на оправомощеното лице по негово искане. Ако вещта е дадена за съхранение, тъй като лице, различно от оправомощеното, предявява претенции съхраняваната вещ да му бъде предадена или защото друго лице, чието съгласие е изискуемо, не е дало съгласието си за предаване на вещта в полза на оправомощеното лице, за предаването на съхраняваната вещ се изисква съгласието на всички страни и на лицето, чието несъгласие е довело до предаването на вещта за съхранение. […]“.

13 Член 299 от същия закон, озаглавен „Заместване на съгласието за предаване след съхранение“, гласи:

„1) Ако съгласието за предаване на съхранявана вещ е отказано, то може да бъде заместено с влязъл в сила съдебен акт, съгласно който онзи, който се е противопоставил на предаването, трябва да даде съгласие за предаване на съхраняваната вещ на заявителя.

2) В случаите на заместване на съгласието по алинея 1 компетентен е съдът, пред който се води производството по съхранение“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

14 На 19 август 2017 г. QE и IJ, двама чешки граждани, купуват моторно превозно средство в Германия за сума от 13 000 евро. На 12 септември 2017 г. превозното средство е иззето от чешката полиция по подозрение, че е замесено в кражба, извършена във Франция. След като е иззето, превозното средство не е предадено на QE и IJ, а е дадено за съхранение на Okresní soud v Českých Budějovicích (Районен съд Ческе Будейовице, Чешка република), тъй като в предходно производство DP и EB, двама френски граждани, също са предявили право върху него.

15 QE и IJ подават искане до този съд съхраняваната вещ да им бъде предадена. Тъй като в подобен случай чешкото право изисква съгласието на всички заинтересовани лица, QE и IJ предявяват също искане с предмет посоченият съд да приеме решение, заместващо съгласието на DP и EB за предаване на съхраняваната вещ. DP и EB са известени за това искане, но не са представили становища в предвидения срок.

16 Сезираният като първа инстанция съд не се счита за международно компетентен да разгледа искането за заместване на съгласието, като по същество приема, че тази компетентност може да бъде установена единствено на основание член 26, параграф 1 от Регламент № 1215/2012, но че DP и EB, в качеството им на ответници, не се били явили пред този съд.

17 Сезиран с въззивна жалба от QE и IJ, Krajský soud v Českých Budějovicích (Окръжен съд Ческе Будейовице, Чешка република) потвърждава решението на първоинстанционния съд с определение от 5 ноември 2021 г.

18 QE и IJ подават касационна жалба срещу това решение пред Nejvyšší soud (Върховен съд, Чешка република), който е запитващата юрисдикция, като изтъкват, че производството за заместване на съгласие е отделно производство, което не произтича от материалноправно правоотношение между страните, поради което разпоредбите на Регламент № 1215/2012 не се прилагат.

19 Запитващата юрисдикция смята, че някои съображения позволяват да се направи извод, че производството за заместване на съгласие за предаване на вещ от съдебно съхранение попада в обхвата на понятието „граждански и търговски дела“ по смисъла на член 1, параграф 1 от Регламент № 1215/2012, а следователно и в неговото материално приложно поле. Така предметът на предоставянето за съхранение е, в рамките на граждански иск, да се разсее всякакво съмнение относно въпроса на кое от заинтересованите лица може да

бъде предадена вещта по силата на право на собственост или на друго право. Освен това производството, което е състезателно, се урежда от гражданскопроцесуални норми, и по-специално от тези, които се отнасят до отделните съдебни производства.

20 Запитващата юрисдикция обаче посочва, че е възможно да има съмнения приложим ли е Регламент № 1215/2012 поради инцидентния характер на разглежданото производство. Всъщност, въпреки че производството по съхранение и производството, с което се цели заместване на съгласието за предаване на вещ от съхранение, са две различни производства, наличието на второто производство зависи в голяма степен от производството по съдебно съхранение.

21 След като припомня, че компетентността на чешките съдилища да разглеждат производства по съдебно съхранение се основава на упражняването на властови прерогативи от органите на наказателното производство, запитващата юрисдикция прави паралел с решение от 18 септември 2019 г., Riel (C-47/18, EU:C:2019:754), в което Съдът приема, че иск с предмет установяване на вземане с цел включването му в списъка на вземанията в производство по несъстоятелност произтича пряко от производство по несъстоятелност, тясно свързан е с него и е предвиден в правото в областта на производствата по несъстоятелност.

22 От друга страна, запитващата юрисдикция подчертава, че ако се приеме, че международната компетентност относно производствата по заместване на съгласието за предаване на съхраняваната вещ се определя според правилата за компетентност, предвидени от Регламент № 1215/2012, страните в производството по съхранение биха могли да бъдат насърчени да предприемат стратегически похвати в смисъл някои страни в производството да останат пасивни и да изчакат срещу тях да бъдат предявени искове в съда по местоживеенето им по силата на общото правило, установено в член 4 от този регламент.

23 Съмненията на запитващата юрисдикция се отнасят и до тълкуването на член 8, точка 2 от Регламент № 1215/2012 относно правилата за компетентност, приложими към друго производство на трета страна, именно защото няколко текста на различни езици на тази разпоредба се позовават на понятието „трета страна“ и на „производство, включващо трети страни“.

24 При утвърдителен отговор на въпроса дали производство за заместване на съгласие за предаване на вещ от съдебно съхранение попада в обхвата на понятието „граждански и търговски дела“ по смисъла на член 1, параграф 1 от Регламент № 1215/2012 запитващата юрисдикция поставя и въпроса дали е възможно член 8, точка 2 от този регламент да бъде разтълкуван в смисъл, че е приложим към подобно производство.

25 При тези условия Nejvyšší soud (Върховен съд) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Трябва ли член 1, параграф 1 от Регламент [№ 1215/2012] да се тълкува в смисъл, че производството за заместване на съгласието на ответника за предаване на вещ от съдебно съхранение — което е инцидентно производство спрямо производството по съдебно съхранение, образувано вследствие на даването за съхранение на вещ, иззета от органите на наказателното производство — попада в обхвата на понятието „граждански и търговски дела“ по смисъла на тази разпоредба?

2) При утвърдителен отговор на първия въпрос, трябва ли член 8, точка 2 от Регламент [№ 1215/2012] да се тълкува в смисъл, че искът за заместване на съгласието за предаване на вещ от съдебно съхранение, предявен от един от участниците в производството по оставяне за съхранение на вещта срещу друг участник в това производство, е иск по смисъла на тази разпоредба?“.

По преюдициалните въпроси

По първия въпрос

26 С първия си въпрос по същество запитващата юрисдикция иска да се установи дали член 1, параграф 1 от Регламент № 1215/2012 трябва да се тълкува в смисъл, че понятието „граждански и търговски дела“ по смисъла на тази разпоредба включва иск с предмет заместване на съгласието на ответника в рамките на искане за предаване на вещ от съдебно съхранение, при положение че този иск е инцидентно производство спрямо производството по съдебно съхранение на вещта, иззета от органите на наказателното производство.

27 В началото следва да се припомни, че тъй като Регламент № 1215/2012 отменя и заменя Регламент № 44/2001, който от своя страна заменя Брюкселската конвенция, даденото от Съда тълкуване на разпоредбите от последните правни актове се отнася и за разпоредбите от Регламент № 1215/2012, когато тези разпоредби могат да се квалифицират като „еквивалентни“ (решение от 30 юни 2022 г., Allianz Elementar Versicherung, C-652/20, EU:C:2022:514, т. 20 и цитираната съдебна практика).

28 Такъв е случаят с член 1, параграф 1 от Регламент № 1215/2012, според който този регламент „се прилага по граждански и търговски дела, независимо от естеството на съда или правораздавателния орган. […]“, тъй като тази разпоредба е еквивалента на член 1, параграф 1 от Регламент № 44/2001 и на член 1, първа алинея, първо изречение от Брюкселската конвенция.

29 В съответствие с постоянната съдебна практика, за да се гарантират в границите на възможното равни и еднакви права и задължения, произтичащи от Регламент № 1215/2012 за държавите членки и за заинтересованите лица, понятието „граждански и търговски дела“ не следва да бъде тълкувано като обикновено препращане към вътрешното право на една или друга засегната държава. Това понятие следва да се разглежда като автономно понятие, което следва да се тълкува, от една страна, в зависимост от целите и от системата на посочения регламент и от друга страна, в зависимост от основните принципи, които произтичат от съвкупността от националните правни системи (вж. в този смисъл решения от 7 май 2020 г., Rina, C-641/18, EU:C:2020:349, т. 30 и цитираната съдебна практика, и от 16 юли 2020 г., Movic и др., C-73/19, EU:C:2020:568, т. 33).

30 В това отношение от практиката на Съда следва, че макар някои спорове между органи на публичната власт и частноправни субекти да могат да бъдат обхванати от приложното поле на Регламент № 1215/2012, когато правният спор се отнася до действия, извършени iure gestionis, това не се отнася за случаите, когато действията на органа на публична власт са свързани с упражняването на публична власт (вж. в този смисъл решения от 6 октомври

2021 г., TOTO и Vianini Lavori, C-581/20, EU:C:2021:808, т. 37 и цитираната съдебна практика, и от 22 декември 2022 г., Eurelec Trading, C-98/22, EU:C:2022:1032, т. 21 и цитираната съдебна практика).

31 Всъщност проявлението на прерогативите на публичната власт у една от страните по спора, поради това че тя упражнява правомощия, простираща се отвъд нормите на общия правен режим, приложими към правоотношенията между частноправни субекти, изключва такъв спор от „граждански[те] и търговски[те] дела“ по смисъла на член 1, параграф 1 от Регламент № 1215/2012 (решения от 6 октомври 2021 г., TOTO и Vianini Lavori, C-581/20, EU:C:2021:808, т. 38 и цитираната съдебна практика, и от 22 декември 2022 г., Eurelec Trading, C-98/22, EU:C:2022:1032, т. 22 и цитираната съдебна практика).

32 За да се определи дали даден въпрос попада в приложното поле на понятието „граждански и търговски дела“ по смисъла на член 1, параграф 1 от Регламент № 1215/2012, а оттам и в приложното поле на този регламент, следва да се установи какво е правоотношението между страните по спора и неговия предмет или, алтернативно, да се разгледат основанието и условията за предявяване на иска (решения от 6 октомври 2021 г., TOTO и Vianini Lavori, C-581/20, EU:C:2021:808, т. 36 и цитираната съдебна практика, и от 22 декември 2022 г., Eurelec Trading, C-98/22, EU:C:2022:1032, т. 23 и цитираната съдебна практика).

33 Макар запитващата юрисдикция да е тази, която трябва да направи тази преценка, все пак е полезно, в светлината на представените пред Съда становища, той да направи някои уточнения относно обстоятелствата, които могат да бъдат взети предвид.

34 Така Съдът вече е приел, че спор между две предприятия в производство по вдигане на обезпечителен запор относно доставката на горива за нуждите на военна операция попада в обхвата на понятието „граждански и търговски дела“, тъй като публичноправната цел на някои дейности сама по себе си не е достатъчна, за да се квалифицират тези дейности като извършени iure imperii (вж. в този смисъл решение от 3 септември 2020 г., Supreme Site Services и др., C-186/19, EU:C:2020:638, т. 65 и 66). Съдът обаче приема, че това не е така при искане да бъде предоставено правомощие за констатиране наличието на бъдещи нарушения чрез обикновен протокол, съставен от служител на съответния орган на публична власт, тъй като в действителност такова искане се отнася до правомощия, простиращи се отвъд нормите на общия правен режим, приложими към правоотношенията между частноправни субекти (решение от 22 декември 2022 г., Eurelec Trading, C-98/22, EU:C:2022:1032, т. 25 и цитираната съдебна практика).

35 В случая от акта за преюдициално запитване става ясно, че искът с предмет заместване на съгласието за предаване на вещ от съдебно съхранение представлява производство, което позволява липсващото съгласие на ответника за предаване на съхраняваната вещ да се замени със съдебно решение, за да се определи лицето, на което тя да бъде предадена.

36 Както уточнява запитващата юрисдикция, предварителното предявяване на този иск, чието основание се намира в производствата по изземане, разпоредено от органите на наказателното производство, и по съдебно съхранение на въпросната вещ, е необходимо за предаването на вещта от съдебно съхранение.

37 От това следва, че както с оглед на предмета му, така и на основанието му, производството за заместване на съгласието е неразривно свързано с изземането на въпросната вещ от органите на наказателното производство и със съдебното ѝ съхранение, така че то не може да се разглежда отделно от тези производства.

38 Изземането на вещ в рамките на наказателно производство и предаването ѝ за съдебно съхранение обаче представляват еманация, характерна за публичната власт, по-специално доколкото решенията за тях се вземат едностранно от органите на наказателното производство и са задължителни за съответните страни по спора.

39 Спор от такова естество всъщност е резултат от проявление на прерогативите на публичната власт у една от страните по спора, поради това че тя упражнява правомощия, простиращи се отвъд нормите на общия правен режим, приложими към правоотношенията между частноправни субекти (вж. този смисъл решение от 15 февруари 2007 г., Lechouritou и др., C-292/05, EU:C:2007:102, т. 34).

40 От това следва, че иск за заместване на съгласието, доколкото представлява инцидентно производство спрямо предаването за съдебно съхранение на вещта, иззета от органите на наказателното производство, и предхожда предаването на вещта, също трябва да се приеме като проявление на упражняването на публичната власт.

41 В това отношение Съдът вече е приел, че ако по предмета си даден спор попада извън приложното поле на Регламент № 1215/2012, съществуването на предварителен въпрос, по който съдът трябва да се произнесе, за да разреши спора, не може — независимо от съдържанието на този въпрос — да обоснове прилагането на този регламент (вж. в този смисъл решение от 25 юли 1991 г., Rich, C-190/89, EU:C:1991:319, т. 26).

42 Освен това би противоречало на принципа на правна сигурност, който е една от целите на Регламент № 1215/2012, приложимостта на този регламент да може да зависи от това дали е налице предварителен въпрос (вж. в този смисъл решение от 15 май 2003 г., Préservatrice foncière TIARD, C-266/01, EU:C:2003:282, т. 42).

43 Подобно тълкуване не може да бъде поставено под въпрос и от факта, че в отсъствието на органите на наказателното производство това предварително производство се провежда между частноправни субекти, че производството е състезателно и че редът и условията за провеждането му се уреждат от гражданскопроцесуални норми.

44 Всъщност фактът, че искащият предаването на съхраняваната вещ действа на основание на иск, чийто произход е в акт на публична власт, е достатъчен това производство да се счита — независимо от естеството на приложимите процесуални норми — за попадащо извън приложното поле на Регламент № 1215/2012. Следователно обстоятелството, че искът, предявен пред запитващата юрисдикция, е представен като такъв с гражданскоправен характер, доколкото целта му е да се определи на кого трябва да се предаде иззетата вещ от съдебно съхранение, е ирелевантно (вж. в този смисъл решение от 15 февруари 2007 г., Lechouritou и др., C-292/05, EU:C:2007:102, т. 41 и цитираната съдебна практика).

45 С оглед на изложеното по-горе на поставения въпрос следва да се отговори, че член 1, параграф 1 от Регламент № 1215/2012 трябва да се тълкува в смисъл, че понятието „граждански и търговски дела“ по смисъла на тази разпоредба не включва иск с предмет

заместване на съгласието на ответника в рамките на искане за предаване на вещ от съдебно съхранение, при положение че този иск е инцидентно производство спрямо производството по съдебно съхранение на вещта, иззета от органите на наказателното производство.

По втория въпрос

46 С оглед на отговора, даден на първия въпрос, не е необходимо да се отговаря на втория въпрос.

По съдебните разноски

47 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (седми състав) реши:

Член 1, параграф 1 от Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела

трябва да се тълкува в смисъл, че

понятието „граждански и търговски дела“ по смисъла на тази разпоредба не включва иск с предмет заместване на съгласието на ответника в рамките на искане за предаване на вещ от съдебно съхранение, при положение че този иск е инцидентно производство спрямо производството по съдебно съхранение на вещта, иззета от органите на наказателното производство.

Подписи